Lipitoarea

E PRIN PĂRȚILE NOASTRE, sub munte, o misterioasă pasăre de noapte, i se spune lipitoare. Se arată rar și puțini au văzut-o. Văzut? Atît cît poți osebi dintr-o umbră ce alunecă, mută, prin străvezimea întunericului înstelat...

Pe mine, odinioară, pasărea asta m-a prigonit mult.

Eram copilandru. Veneam, vara, de la școli acasă cu sufletul schingiuit de viața pe la gazde și mă cufundam în basmul traiului slobod de la țară.

Îmi plăcea mai ales să hoinăresc nopțile cu pușca în spate pe streșinile satului, unde aveam, risipite pe muchi, cîteva petice de vie și livezi.

Tînjeam după o poezie revărsată acolo la picioarele mele, de-a lungul văilor tremurate, pe care n-am mai ajuns-o de atunci niciodată.

Îmi deschideam inima lunii ca pe o carte de zodii căreia stam ațintit să-mi surprind destinul, adică pe mine însumi. Un soi de narcisism naiv, dar tulburător, din care mă trezeam cu sufletul împăienjenit, de lunatec coborît de pe acoperișuri.

De la o vreme, tuturor acestor nostalgii și vrăji se adause năluca pasării. Dintr-o dată, o umbră cu aripile arcuite, ceva mai mare ca un lăstun, plutea deasupra mea, ca să se așeze la cîțiva zeci de pași înainte, în albia drumului, unde se făcea una cu întunecimea.

Acolo sta nevăzută, lipită de pămînt pînă mă apropiam, gata s-o calc. Atunci se ridica fără zgomot, fără un fîlfîit, ca să se lase iarăși la cîțiva pași mai departe, de unde o sculam din nou. Astfel, mă însoțea cu stăruință ciudată, petrecîndu-mă pînă în poartă.

Cîteodată se isca așa de tainic pe neașteptate, parcă s-ar fi desprins de undeva de foarte aproape, din umbra mea, s-ar fi zis chiar din mine, o proiecție a mea.

La început n-am știut ce este și n-am băgat-o în seamă. N-auzisem despre asemenea vietate. Dar după cîteva nopți de tovărășie, n-aș putea spune că n-am simțit nimic. Nu teamă. O strîngere, o ușoară înfiorare, ca de orice necunoscut.

Cea dintîi pornire a fost să o iau la ochi cu pușca. Și nu m-am sfiit să trag. Eram țintaș bun, doboram liliecii, cu tot jocul lor întortocheat. Am pîndit-o cu arma întinsă și degetul pe trăgaci; cînd scăpată ca din praștie în văzduhul de dincolo de mine îmi sosea pe linia ochiului, apăsam. Suflul împușcăturii o zguduia, și umbra dată peste cap se rostogolea... Alergam s-o adun de jos, sigur că a căzut. Și în timp ce bîjbîiam cu mîinile prin țărînă, ea se înălța de sub mine, ca să se coboare iar ceva mai departe și să-mi jaloneze fără să-i pese drumul. Bubuiturile puștii n-o speriau, alicele treceau pe lîngă ea fără s-o atingă sau – știu eu – poate o străbăteau. Ajunsesem să cred că trag într-o nălucă.

A trebuit să mă resemnez și s-o primesc soață de hoinăreală și reverie, deși nu pot spune că mă deprinsesem cu ea. Așteptam, nici eu nu știu în ce chip, un deznodămînt care mi-ar fi adus scăparea.

De altfel, pasărea nu mă bîntuia regulat. Alte nopți mă părăsea. Umblam atunci ușurat, fără umbra străină lipită de mine. Apoi începea iar, din senin, să se țină umbră de umbra mea.

O presimțeam deodată în spate, de unde, zvîrlită de o mînă tainică, zvîcnea, punîndu-se o clipă între mine și stele, ca să se mistuie sub ochii și sub pașii mei.

Fără să fi crezut că e mare lucru, bănuiam totuși o taină. Firească poate pentru alții. Nedezlegarea ei pe mine mă ținea însă sub obsesia unei vrăji neprielnice. Mai cu seamă că ori de cîte ori cercam s-o dobor, mă simțeam deodată vlăguit, golit de viață, parcă împușcătura m-ar fi atins și pe mine. Mă clătinam, cu o senzație de sfîrșeală: eram nevoit să mă sprijin ca să-mi vin în fire. Cum nu vream să cred altceva, puneam asta pe seama loviturii ce-mi pricinuia arma prea încărcată, care îmi smucea din loc umărul pînă să mi-l amorțească. Mă hotărîi să schimb arma.

Aveam în casa de sus un perete întreg acoperit cu tot soiul de puști și pistoale, rînduite pe o scoarță verde atîrnată din tavan pînă în pămînt. Neam de ostași și vînători din moși-strămoși, fiecare generație le mînuise pe ale ei și le lăsase acolo, înșirate unele sub altele, ca niște inscripții.

Uneori mă culcam sub ele și le priveam de jos în sus, să citesc leaturile răsturnate, ca niște oseminte de fier și oțel. Lîngă mine și la îndemînă, pușcociul naiv cu care prigonisem în copilărie vrăbii și ciocîrlani. Alături, pușcuța dragă cu care plecasem întîia oară după iepuri. Cît îi dezmierdasem odinioară patul din lemn roșu de cireș gătit în latura dreaptă cu căpăcelul de alamă, unde se ascundea cutiuța cu provizii de capse!

Un șir mai sus stau armele franțuzești cu foc central. Deasupra lor spînzurau puștile tatii cu cîte două țevi, totdeauna încărcate, cu cocoașele grele și posomorîte

puse pe capse. Dincolo de ele, pierzîndu-se spre podină, sumedenie de unelte ucigașe, care de care mai vechi și mai ciudate. Sinețe zvelte și subțiratice de ale bunicilor, flinte haiducești cu buzele răsfrînte în pîlnie, durde cîrne, groase și scurte, care se mînuiau pe crăcane, șușanale turcești cu țilindrele pe laturi, în scobiturile cărora se așezau cremenele. Toate încrucișate cu pistoale arnăuțești bătute în argint și sidefuri, bumbașire crunte, cornuri și ploști pentru iarba de pușcă, tasce și teșile pentru plumbi, săbii damaschinate, hangere coroiate și iatagane aprige.

În mijloc, tăindu-le curmeziș pe toate, o riflă uriașă, adusă de cine știe unde.

Acum însă nici una nu-mi era de folos. Am ales doar o carabină cu care mă exersasem la țintă fixă, un „Peabandy Martini", înadins prefăcut de armurier pentru un glonț mic și subțire ca o viespe, în cămașa lui de alamă galbenă.

Într-o noapte cu lună plină, am prins-o în gura armei tocmai cînd se profila pe discul alb, ca o pată din lună, și am descărcat carabina în ea. Dacă ar fi fost cu adevărat, nu mai putea scăpa vie. Odată cu detunătura, am simțit o atît de ascuțită fulgerare, ca și cum glonțul s-ar fi izbit de astru și s-ar fi întors înapoi în mine. Cînd m-am dezmeticit a trebuit să mă tîrăsc pînă acasă. De atunci nu m-am mai încumetat s-o vînez. Umbra, din ce în ce mai încrezătoare, se zbătea lîngă mine gata să mă atingă.

Pînă atunci ținusem ascunsă legătura mea cu pasărea. Poate din orgoliu, să nu rîdă lumea de spaimele mele. Poate mai degrabă dintr-un respect copilăresc pentru taina ce mă alesese. După asta însă m-am hotărît să întreb și pe alții, ca pentru o anchetă folclorică. Ai mei nu știau nimic. Oamenii din sat, cît de bătrîni, dau din umeri. Unul auzise despre lipitoare. Altul o văzuse cînd se întorsese tîrziu de la han. Cum la țară lumea trudită se culcă devreme, cine mai avea timp de ciudățeniile povestite de alde pierde-nopți, că le fîlfîie pe la ureche! Le erau de ajuns strigoii, stafiile și celelalte arătări cunoscute ca să-și mai adauge încă o năzăreală de copil.

Cine mi-a putut spune unele, puține, deslușiri au fost flăcăii dați în dragoste cu fete și cei cu ibovnice. Pasărea le ținea și lor uneori de urît. Dar nu știau despre ea mai mult. Nici unde are cuib, nici ce mănîncă, nici unde stă iarna. Doar atît, că penele-i sînt în fața umbrei, că n-are glas, că iese numai noaptea, umblă totdeauna singură, desperecheată și nu stă niciodată pe cracă; ori jos pe pămînt, ori alunecînd în văzduh. Că-ți pîndește calea și nu te mai slăbește, ținîndu-se lipcă de tine, asta nu este nici un semn rău. E numai un nărav al ei. Un fel de joc de-a v-ați ascunselea. Pesemne că îi sînt dragi anume oameni. Pasărea nu avea nici o legendă.

Unul mi-a povestit mai mult: o întîmplare care nu m-a dumirit, dar mi-a stîrnit închipuirea pînă la emoție și m-a pus pe gînduri.

Omul se ducea la o ibovnică, femeie măritată în alt sat. Se avuseseră dragi de copii. Dar cît flăcăul lipsise la armată, pe fată o daseră cu sila după altul. Acum se

dorcau cu arzime toată ziua, și abia așteptau să se întîlnească noaptea, cînd nevasta își adormea bărbatul cu buruieni, ca să poată ieși la omul drag.

Într-o noapte, cînd mergea întins acolo, i s-a ivit în drum lipitoarea, jucăușă înaintea lui, ca o călăuză. La o răspîntie pasărea a lăsat șoseaua și s-a abătut pe un drumeag lăturalnic în stînga. Flăcăul a vrut să-și vadă înainte de cale. Umbra s-a întors, i-a căzut la picioare și iar a oblicit la stînga. Asta de atît de multe ori, cu o încăpățînare atît de îndîrjită, că, aproape vrăjit, el a părăsit drumul și s-a luat fără voie după ea. Pasărea l-a dus săltîndu-i înainte pînă la o moară părăsită. Ajunși acolo, în ograda goală, umbra a pierit. Dar chiar aproape de poartă s-a împiedicat aproape să cadă de un trup. Cînd s-a aplecat să cerceteze, era femeia la care se ducea. Adormise acolo plînsă și pustie. Pîrîtă de neamuri, bărbatul aflase de dragostea lor, o bătuse de moarte și o alungase în toiul nopții. Amețită, cu mințile luate, ea fugise, se rătăcise și căzuse de spaimă și oboseală, nici ea nu știa cum, în curtea morii. Atunci, de deznădăjduită, se zbuciumase cu inima, cu gîndurile, cu toată ființa spre el, chemîndu-l s-o scape, și o minune i-l adusese.

Trecusem astfel cîteva veri și toamne, bîntuite de pasărea tainică. Mă cumpăneam acum între adolescență și tinerețe. Simțeam și mai adînc farmecul nopții, parcă aș fi fost plămădit din aceeași esență cu ea. Nu mă sfiam de beznele ei luminate, care mă împresurau din toate părțile. Ele dădeau prilej să răsufle dorurilor romantice de vis și singurătate, tescuite, acolo la oraș, adînc în mine. Eram alcătuit întreg numai din așteptări. Un soi de speranță crepusculară, de sub orizontul vieții, îmi mijea ca o misterioasă vestitoare de auroră. Nu s-a desfășurat niciodată pînă la lumina învoaltă a dimineții. Totuși, m-a făcut să gust toate îmbătările presimțirii.

Într-o noapte pornisem colindarea pe furtună. Bătea austrul și norii alergau cu coarnele în lună, o doborau, o luau de picioare și o călcau pînă rămînea numai țăndări printre copitele lor învolburate... De ajuns să pot umbla și să zăresc pasărea ce m-a întîmpinat de cum am ieșit pe poartă, măsurîndu-mi calea. De data asta umbra își schimbase jocul. În loc să mi se aștearnă ca de obicei în față, acum se ridica dinaintea mea, trecea înapoi peste mine, lăsîndu-mă în urmă. S-a țesut astfel fără răgaz, de zeci de ori, cu o insistență atît de înviersunată, că m-am oprit. Prea trecea ca o săgeată arătătoare trasă în văzduh de mîna nevăzută, parcă înadins făcînd semn spre îndărăt. M-am supus aprigului ei îndemn și m-am întors, luînd drumul înapoi. N-aveam de altfel nici o țintă. Am ieșit afară din sat cu pasărea, țîșnindu-mi acum, pas cu pas, înainte. Ciurdele de nori, alungate de vînt, se risipiseră și o lumină îndoielnică împăienjenea întinderile, schimonosind contururile, strîmbînd perspectivele. Am mers astfel grăbit cîțiva kilometri pustii, numai în tovărășia umbrei. Cine mă chema cu atîta arzime? N-aveam iubită, și totuși pasărea mă călăuzea, ca și cum un suflet în cumpănă cumplită mă striga la el... Tocmai treceam podul peste Valea-Seacă.

Deodată, în depărtare mi s-a părut ceva, un trunchi lungit. Ițeala păsării se mețișe. M-am apropiat. Trîntit cu fața în sus, un om zăcea în mijlocul drumului. I se deosebeau cămașa albă, trunchiul voinic, mîinile răstignite în lături, picioarele cu genunchii îndoiți. La cîțiva stînjeni, un cal, cu șaua pe el, ronțăia iarbă pe marginea șanțului. Cînd m-a simțit a întors capul și a nechezat bucuros. Dam să cred că e un bețiv și mă pregăteam să-l ocolesc, cînd am văzut deslușit cum pasărea s-a coborît pe trupul dezbrăcat și i s-a așezat pe latura stîngă. S-a lipit acolo, pată închisă pe albul cămășii... Eram în toată firea și tare de înger, dar m-am înfiorat. Cînd am sosit lîngă om, pasărea se strecură și se făcu nevăzută în el. Un interes teribil mă cuprinse: nu m-am putut stăpîni, m-am aplecat și am îngenuncheat să văd pe unde. În stînga se deschidea o rană mare, căscată ca o gură, care ducea în adînc, ca în fundul unei mine, în inimă... Cînd pasărea pătrunse acolo, rănitul s-a mișcat, a suspinat greu și a căscat ochii, alte găuri funebre scobite în chipul înnegrit. Apoi se închiseră la loc. Umbra păsării se ivise iar. Ieșise din el? Cum am zărit-o, am știut, fără să mă gîndesc, că omul își dase sufletul. Obrajii i se scofîlciră, gura i se îngropă între dinți, pieptul i se dezumflă și căzu cu un horcăit prelung, care răsuflă pe vrana rănii cu bolboroseli de sînge amestecate cu bășici de aer.

Cum priveam îngrozit, m-a spintecat deodată un fulger de amintire: o trăire atît de adînc și așa de fantastic de repede, încît, înainte de a o prinde, s-a și stins, o și uitasem. Toată cazna de a o aduce înapoi a fost zadarnică. Privea pe mort? Pe mine? Fusese un amestec atît de strîns și tainic, că nu era chip să-l dezbin. Lăsase numai în urmă o dîră arsă, cum lasă în inima pomilor trăsnetul.

Mi se alungase însă spaima. Mă părăsise pînă și uimirea. Mă năvălea un sentiment straniu de amestec intim, de participare tainică la drama desfășurată. Ca și cînd aș fi venit înadins să privesc ceea ce aș fi știut că se întîmplase, mă aștepta și mi se înfățișa acolo: un om, un necunoscut misterios, care mă chemase să-și dea duhul, în miezul nopții, în mîinile mele. Urmăream dîrele, reconstituiam cu interes lupta, după frămîntarea rămasă în țărîna răscolită și vînzolirea în jurul unei pete mari de sînge, pe care pămîntul încă nu o supsese. Cheagul crunt răsfrîngea lumina stelelor ca o nestemată roșie. Contemplam mortul cu liniștea cu care m-aș fi privit pe mine într-o oglindă vrăjită. Am stat așa îndelung, așteptînd să treacă un drumeț. Umbra de lăstun pribeag, încă neogoită, ca un suflet rătăcit în preajma leșului, cînd jos, cînd în văzduh. Deodată, ca și cum și-ar fi schimbat gîndul, și-a luat alt zbor, pe sus, și s-a pierdut. Pleca să cheme pe altul? Greșise vestindu-mă pe mine? Pilda ei m-a dezmeticit și m-am smuls din vraja mortului.

Înainte de plecare m-am uitat cu băgare de seamă de jur împrejur ca să-mi însemn bine locul. Nu se afla nimic. Nici piatră, nici copac, pămîntul gol cît cuprindeam cu ochii. Roibul pierise. Plecase în cîmp după iarbă mai bună. Știam, aici, în marginea drumului, pe dreapta, o cruce veche lîngă niște puieți de

salcîmi. Am căutat-o înadins. N-am găsit-o. Omorul se întîmplase deci departe de ea? Singură, în depărtare, silueta parapetului de la pod, după care puteam socoti distanța crucii, și asta mă încurca. Am intrat în șanț să caut un bolovan. Aici zăceau zvîrlite o haină de tîrgoveț și o pălărie... Ce mi-a venit? Am rupt iute cîteva fire de pelin și le-am pus mănunchi la capul mortului. Rămas în mîini, izul lor amar m-a întărit. Am alergat acasă. Am strigat omul din curte. Am sculat pe tata, care la început credea că aiurez. Pe urmă nu s-a învoit să se amestece decît dacă merge și primarul. Nu vrea să intre în cine știe ce bucluc. A trebuit să aștept pînă a înhămat caii la brișcă. Apoi am ocolit jumătate satul. Primarul, un bătrîn verde și neobosit, deși trecut de optzeci de ani, era sfătuitorul și cîrmuitorul satului. Nu se făcea nimic fără el. Nouă ne venea rudă apropiată, un fel de moș... Acum îngreuiat de somn, nu pricepea ce vrem și ne-a întîrziat mult. Cînd s-a urcat morocănos în leagănul învelit cu velințe, aburea amurgul zorilor.

Fixasem în minte locul întîmplării la cîteva aruncături de suliță, dincolo de podul Văii-Seci. N-am scos pînă acolo nici unul o vorbă. Gîndurile ne goneau în rînd cu caii. Ne-a trezit huruitul scîndurilor jucînd deodată sub roți. Soseam. De atîta atintire încordată a privirilor, ne dureau ochii. Nu se vedea nimic. Trecusem de locul arătat. Am întors brișca și am mînat înapoi la pod. Unii priveam pe dreapta, alții pe stînga. Nu descopeream nimic. Drumul gol, șanțurile slobode. Nici urmă de mort, nici picior de cal. Primarul căuta la mine mînios. Tata, îngrijat, lăsă biciușca și-și trecu mîna peste fruntea mea, nu cumva să am friguri. Ardeam. La pod am sărit jos, ceilalți după mine, și am luat la cercetat postața de cale unde părăsisem mortul.

După o bucată de drum m-am oprit. Însoțitorii m-au ajuns. Rămăsesem zgîit, cu gura căscată și tremuram. În praful drumului zăcea smocul de pelin, încă proaspăt. Încolo, nici urmă de frămîntare. Colbul lucea neted, ușor umezit de rouă. Mortul și calul pieriseră. Sîngele dispăruse. Am rîcîit să văd dacă nu cumva fusese acoperit și înăbușit cu pămînt. Țărîna se descoperea curată. Am alergat la șanț să aduc haina și pălăria... Se mistuiseră și ele. Se vedeau numai pașii mei, limpezi ocol prin pulbere în jurul pelinului... Ieșit din minți, am început să urlu:

– L-au luat... au venit și l-au ridicat... era aici... uite pelinul pe care i l-am pus la căpătîi.

Și smulsei de jos tulpinele amare... Eram atît de schimbat, așa de smintit, că tata mă apucă în brațe, să mă potolească, și-mi apăsă capul la pieptul lui, unde mă zbăteam bîiguind. Mă liniștii repede și-mi venii în fire. Înțelesei că trebuia să mă stăpînesc dacă vream să mă asculte. Și mă sforțai să-i fac să mă creadă.

Începui să le povestesc din nou cele ce văzusem. Pe măsură ce vorbeam, primarul se frămînta prins de neastîmpăr. Am zugrăvit, aprins, cu amănunte pe care atunci nici nu le văzusem și care acum îmi veneau în minte, scornite nici eu

nu știu de unde, chipul oacheș al mortului, nasul subțire și drept, ochii – cînd i-a căscat pentru ultima oară – albaștri, mustața neagră, cu sfîrcurile ușor aduse în sus, urechea dreaptă cu o toartă de cercel, cizmele cu potcoave, un ceasornic de argint prins cu un lănțuc de brîu, o tașcă de piele legată cu o curelușă de după gît.

– A, țipai, îi lipsea un deget.

Bătrînul se grămădi spre mine, înspăimîntat.

– De la care mînă?

– De la stînga, strigai cu glas străin.

Știam bine că de la stînga. Ne oprirăm o clipă și tăcurăm, ajunși pe marginea unei prăpăstii...

– El era... Aidoma!... răsuflă primarul greu, și se clătină, gata să se prăbușească.

– Vezi că era! răcnii. Unde-i acum? Cine l-a ridicat?

Tata, galben, în zorile ce se ridicaseră împurpurate, mă privea năuc, parcă mă implora să tac, să sfîrșesc...

– Trebuie să-l căutăm, țipam eu și nu-l slăbeam. Aprig, cercam să-i tîrăsc pe cîmp.

– Nu, băiete... se împotrivi bătrînul. Ceea ce ți s-a arătat...

Se opri însă lovit de un gînd.

– Stai, se întoarse el, de ce ai pus buruienile astea la capul lui?

– Ca să rămîie un semn. Nu se afla nimic lîngă el.

– Nu era crucea? și-mi arătă spre marginea drumului.

Crucea veche, pe care o căutasem cu de-amănuntul cîteva ceasuri mai înainte, sta acum întreagă în dreptul mănunchiului pe care îl aruncasem la capul mortului.

– Cine a pus-o la loc? bîlbîii încremenit. Astă-noapte nu era.

– Nu era cînd s-a petrecut întîmplarea, căreia tu nu i-ai văzut decît stafia... Pentru asta n-ai găsit-o. Dar trebuie să ne liniștim, hotărî el. Altfel ne ieșim din minți.

Și, apucîndu-mă de mînă, ne traserăm, cu tata năucit după noi, pe marginea șanțului, lîngă crucea pe care o pipăiam să nu fie o amăgire.

După ce-și culese și-și așeză gîndurile, bătrînul ne povesti în frînturi cum vedenia mea zugrăvea o întîmplare petrecută aidoma, cu șaizeci și ceva de ani mai înainte, cînd îl găsiseră pe bunicul meu ucis chiar în locul acela. Pentru amintirea morții lui năprasnice – tu nu-ți mai aduci aminte, că erai mititel, lămuri el pe tata – copiii ridicaseră la capul lui crucea. Mie mi se năzărise omorul săvîrșit înainte de așezarea pietrei. Și se plecă adînc să-mi cerceteze chipul.

– Leit el, murmură tulburat.

– Leit cine?

– Bunică-tu... Sufletul nehodinit te-a chemat să te vadă.

– Sînt locuri bîntuite, urmă, unde duhurile nedestrămate se întorc uneori în vedenii, și întîmplările se zămislesc iar din aburii nopții...

Îl ascultam aiurit. Citisem și eu despre fantome bîntuitoare și clișee păstrate în arhivele veșniciei, de unde revin la răstimpuri să se închege.

Dar de astă dată știam bine că este altceva. Trăisem o întîmplare din altă viață a mea? Eu fusesem necunoscutul ucis odinioară pe drumurile nopții? Printr-o obscură simetrie, pasărea care se țesuse între el și mine era aceeași atunci ca și acum, a lui și a mea, una și aceeași, peste timpuri și locuri, nemuritoare?

Cine ridicase stăvilarele timpului și-i dase drumul să curgă înapoi?

Și mă simții deodată că nu sînt decît un strigoi.

ianuarie 1949, București